

ક્રિયા ભક્ત

શિશુ-ગીત પોથી

ભાગ પહેલો

અનંદા બુક ટ્રસ્ટ

અમદાવાદ

જરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૪૮૫૨ કિંમત ૦.૪૦.

થનામ શિરુ- ૦૭૫૦૨૫.૧

વર્ગિક ૬. ૧૨.

કિં ચાત્મક

શિશુ-ગીતપોથી

ભાગ પહેલો

રચનાર

શિક્ષકો અને શિક્ષિકાઓ

મેરીબ્રાઉન મેમોરિઅલ ટ્રેનિંગ કોલેજ તથા રાચેલ હેન્નિંગ્સ પ્રેક્ટિસિંગ સ્કૂલ
ઓરસદ

મળવાનું સ્થળ

અનડા બુક ડીપો, ૭૨૩, હાલગરવાડ, અમદાવાદ

૩.૦ - ૩ - ૦

પ્રાસક્કતા

R. P. Anada

હેડમાસ્ટર, મેરીયાઉન મેમેરિઅલ ટ્રેનિંગ કોલેજ,
બા ર સ દ

[સર્વ લોક પ્રસિદ્ધકર્તાને સ્વાધીન]

અર્પણ

!! પ્રિય બાલુડાંચોને !!

અમદાવાદ—ધી “ ટાયમેન્ટ ન્યુબિલી ” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
પરીખ સુરેશચંદ્ર પોપટલાલે છાપ્યું.

પ્રસ્તાવના

અમારી પ્રેક્ટિસિંગ સ્કૂલનાં નાનાં બાળકો ગીતના વિષયમાં ખૂબ રસ લેતાં શી રીતે થાય, એ બાબતનો વિચાર કરતાં અમને એમ લાગ્યું, કે બાળકોના પરિચિત વિષય પર, સહેલી ભાષામાં અને સહેલા રંગોમાં, વાસ્તવિક ક્રિયાવાળાં ગીતો હોય તોજ એ હેતુ પાર પડે. આમ લાગવાથી કોલેજનાં અને પ્રેક્ટિસિંગનાં શિક્ષકોએ જુદી જુદી બાબતો પર તેવાં ગીતો રચવા માંડ્યાં અને બાળકોની આગળ મૂકવા માંડ્યાં. આ પ્રયોગ એટલો બધો સફળ થયો, કે નાનાં બાળકોને બીજા કોઈપણ વિષય કરતાં ગીતમાં વધારે રસ પડવા માંડ્યો. આથી ઉત્તેજિત થઈ શિક્ષકમંડળે એ દિશામાં પ્રયત્ન જરૂરી રાખ્યો અને કેટલાંક નવાં ગીતોનો સંગ્રહ થયો.

શિક્ષકમંડળને એમ લાગ્યું, કે એ નવાં રચેલાં ગીતોનો સંગ્રહ જે પુસ્તકસ્વરૂપમાં પ્રસિદ્ધ થાય, તે કાયમ જળવાઈ રહે અને બીજા શાળાઓનાં બાળકોને પણ તેનો લાભ મળે; આવા નિર્ણયથી આ સંગ્રહ પ્રસિદ્ધ થાય છે.

આમાં આપેલાં બધાં ગીતો અમારી પ્રેક્ટિસિંગ સ્કૂલનાં બાળકોને શિખવેલાં છે અને તે બધાં તેમને ઘણાં પસંદ પડેલાં છે. જે કે તેમાં હિંદી પ્રકારનું કવિત્વ કદાચ નહિ માલમ પડે, પરંતુ બાળકોને તો તે બધાં ખૂબ ગમેલાં છે, એ અનુભવસિદ્ધ વાત છે.

જે જે શિક્ષકોએ આ ગીતો તૈયાર કર્યા છે, તે તે શિક્ષકોએ કોઈપણ બદલાની આશા રાખ્યા વગર બાળજગતને માટે પોતાની કૃતિઓ પ્રસિદ્ધ કરવાની રજા આપી છે, તે બધાંનો આભાર માનું છું.

બીજાં નવાં નવાં ગીતો પ્રસંગે પ્રસંગે બોજતાં રહેવાની શિક્ષકમંડળની પ્રવૃત્તિ ચાલુ છે; અને જે આ સંગ્રહ અન્ય શિક્ષકવર્ગનો સત્કાર પામશે, તો આવો બીજો સંગ્રહ પ્રસિદ્ધ કરવાની ઇચ્છા છે, પરંતુ પ્રભુની ઇચ્છા હશે, તો તેમ બની શકશે.

શિક્ષકવર્ગને વિનંતિ કરવામાં આવે છે, કે તેઓ આમાંનું કોઈ ગીત શિખવવા ઇચ્છે, ત્યારે પ્રથમ તો તેણે પોતે તે ગીત અને તેના

લાવભાવ માટેની ફૂટનોટનું યરાયર મનન કરવું અને પોતાને રાગ ને ભાવ યરાયર સમજાય, ત્યારપછીજ યાળકની આગળ રજી કરવું; અને રજી કરતી વખતે પોતે તે ગીત તદ્દલીનપણીથી ગાવું. ક્રિયાઓ ઓછી, પણ ચોકસ સ્વરૂપની બતાવવી. જે ગીત શિક્ષકને પોતાને ન ગમે તે યાળકને શિખવવું જ નહિ. ફૂટનોટ માત્ર માર્ગદર્શન માટે છે. શિક્ષક પોતે ઇચ્છામાં આવે તે પ્રમાણે ક્રિયાઓ કરાવી શકે છે.

કોલેજનાં પ્રિન્સિપલ મિસ બોલ સાહેબે આ ગીતોનો સંગ્રહ જોઈ જઈને ચોગ્ય સલાહ આપી છે, તેમનો પણ આભાર માનું છું.

ટ્રેનિંગ કોલેજ, બોરસદ }
કારતક સુદ ૧૫, ૧૯૯૬

ર. પુ. અનડા

—: અનુક્રમણિકા :—

નં.	નામ.	પૃષ્ઠ.	નં.	નામ.	પૃષ્ઠ.
૧.	બાળકો	૫	૧૫.	પતંગિયાં	૧૯
૨.	મરઘડું	૬	૧૬.	દેડકાં	૨૦
૩.	કાકડી	૭	૧૭.	નાની બેનને નોતરું .	૨૧
૪.	દોરડી	૮	૧૮.	પતંગ	૨૨
૫.	ખિલાડી	૯	૧૯.	હંડી	૨૩
૬.	બગીચામાંનાં ફુલડાં .	૧૦	૨૦.	ખિસકોલી અને દેડકા	૨૪
૭.	ઉંદરડી	૧૧	૨૧.	નાનો બગીચો . . .	૨૫
૮.	ભાઈઓ અને બેનો .	૧૨	૨૨.	નિશાળ	૨૬
૯.	પુતળી	૧૩	૨૩.	વરસાદની મજા . . .	૨૭
૧૦.	વિમાન	૧૪	૨૪.	બા	૨૮
૧૧.	જીંદની માળા . . .	૧૫	૨૫.	સસલો	૨૯
૧૨.	માનું હેત	૧૬	૨૬.	ગુલાબ	૩૦
૧૩.	બોર	૧૭	૨૭.	મયૂરનાં જૂથ . . .	૩૧
૧૪.	મોર	૧૮	૨૮.	ઉનાળો	૩૨

૧. બાબલો

[રાગ—ભેટે ઝુલે છે તરવાર]

કેવો રૂપાળો દેખાય^૧,
બાબલો, કેવો રૂપાળો !   ટેક.

ગોરા ગોરા ગાલ છે^૨, નાના નાના વાળ છે^૩,
શરીર સુંદર સોહાય^૪, બાબલો ૧.

ધુંટણુભેર ચાલતો^૫, પાછો ફરી નાસતો^૬,
ઝાલું પણ ના તે ઝલાય^૭, બાબલો ૨.

થન થન નાચતો^૮, હાથે તાળી પાડતો^૯,
મામ મામ કરતો જાય^{૧૦}, બાબલો ૩.

R. P. Anada.

ટીપ—વર્ગની આગળ બાબલોનું પુતળું કે ચિત્ર મૂકવું.

૧. બાબલો તરફ જોઈ બે હાથે આશ્ચર્યનો ભાવ કરવો. ૨. બેડે ગાલ પર હાથ ફેરવવા. ૩. વાળ પર હાથ ફેરવવા. ૪. ખભાથી પણ સુધી શરીર પર બેડે હાથ ફેરવવા. ૫. ધુંટણુ પર ચાલવું. ૬. પાછાં ફરીને નાસવાનો દેખાવ કરવો. ૭. ઝાલતાં હોઈએ તેવો ભાવ કરવો. ૮. થન થન નાચવાનો ભાવ કરવો. ૯. બે હાથે તાળી પાડતાં જઈને જાવું. ૧૦. ‘મામ મામ’ નો સ્વાભાવિક ઉચ્ચાર કરવો.

૨. મરઘડું

મરઘડું રે, નાળુક નાનું, કેણું રૂપાળું, મરઘડું રે^૧.

નાના નાના પગ રૂપાળા^૨,

રાતા રાતા કેવા સુંવાળા^૩,

દડા સરખું દીપે કેણું^૪, મરઘડું રે, નાળુક૦ ૧.

માની પાસે દોડી જતું^૫,

તીણી ચાંચે વીણી ખાતું^૬,

ઝડપ દધને લપાઈ જતું^૭, મરઘડું રે, નાળુક૦ ૨.

ફરતું ફેરા માની પાસે^૮,

જોઈ બીજાંને દૂર તે નાસે^૯,

ચંચળ કેણું દીસે વા'લું^{૧૦}, મરઘડું રે, નાળુક૦ ૩.

R. P. Anada.

ટીપ — વર્ગની આગળ મરઘડું, નમુનો કે ચિત્ર.

૧. આંગળીથી ખતાવતું. ૨. પગ પર હાથ મૂકવા. ૩. ધીમે ધીમે પગ પર હાથ ફેરવવા. ૪. હાથથી દડા જેવો ભાવ કરવો. ૫. દોડવાનો ભાવ કરવો. ૬. વીણી ખાતું હોય તેવો દેખાવ માથું હલાવીને કરવો. ૭. લપાઈ જતું હોય તેવો દેખાવ કરવો. ૮. મરઘડાની માફક ફેરા ફરવા. ૯. નાસવાનો ભાવ કરવો. ૧૦. ચાંચલ્યનો ભાવ કરવો.

૩. કાકડી

[રાગ—આવોને ભાઈઓ, આવોને બેનો]

કેવી મજની, જુઓ કાકડી સારી^૧,
કાકડી સારી, નાજુક નાની^૨. કેવીં ટેક.

કાકડી ખાવા, કાગડાજી આંચા^૩,
ઠગુ ઠગુ કરતા વાડામાં ચાલ્યા^૪. કેવીં ૧.

કાકડી કે' છે, ના ખા રે ના ખા^૫,
ગંદી રે ચાંચ તારી પાછો રે જ જ^૬. કેવીં ૨.

ચોકખા રે થાવા, ચાંચુડી ઘોવા^૭,
ગયા કુવા પાસ પાણિડાં લેવા^૮. કેવીં ૩.

પાણિડાં લઈને, ચોકખા રે થઈને^૯,
ખાધી કાકડી પાછા રે જઈને^{૧૦}. કેવીં ૪.

R. P. Anada.

ટીપ — કાકડીનો વેલો, કાકડી ને કાગડાનું ચિત્ર.

૧. કાકડી તરફ હાથ કરી નવાઈનો દેખાવ. ૨. બે હાથે કાકડીના નાજુકપણનો ભાવ. ૩. કાગડા તરફ આંગળી. ૪. કાગડાની પેઠે ઠગુ ઠગુ ચાલવું. ૫. ના પાડતાં હોઈએ તેવો હાથથી ભાવ. ૬. પાછા જવાનું કહેતાં હોઈએ તેવો હાથથી ભાવ અને પાછો પગે ખસવું. ૭. નાક પર આંગળી. ૮. કુવા તરફ આંગળી. ૯. પાણીથી ચાંચ સાફ કરતો હોય તેમ નાક પર કરવું. ૧૦. ઠગુ ઠગુ ચાલીને કાકડી ખાતાં હોઈએ એવો ભાવ કરવો.

૪. દોરડી

[રાગ—બોલમા, બોલમા, બોલમા, રે]

પ્રેમથી, પ્રેમથી, પ્રેમથી.

રે સૌ ચાલોને રમીએ પ્રેમથી^૧. ૮૬.રંગીલી દોરડીને સ્નેહે ઉઠાવો^૨,હાથ પર ધારો હેતથી^૩,

રે સૌ ચાલોને રમીએ પ્રેમથી. ૧.

ધીમે રે ધીમે ફરવા રે લાગો^૪,ઝુલાવો દોરીને નેહથી^૫.

રે સૌ ચાલોને રમીએ પ્રેમથી. ૨.

છેડેથી પકડી ઉંચી કરીને^૬,લઘએ કુદકા વહાલથી^૭,

રે સૌ ચાલોને રમીએ પ્રેમથી. ૩.

R. P. Anada.

ટીપ—દરેક બાળકને ૨-૩ ફૂટ લાંબી રંગેલી દોરડી આપવી અને તેમની આગળ ભોંય પર મુકાવવી.

૧. સૌને બોલાવતાં હોય તેવો હાથથી લાવ. ૨. જમીન પરથી દોરીને ઉઠાવવી. ૩. દોરીને બે હાથમાં પકડવી. ૪. ગોળાકારમાં ફરવું. ૫. હાથ ટાળાજમણા ઉંચા નીચા કરીને દોરીને ઝુલાવવી. ૬. બેડે છેડેથી પકડીને ઉંચી કરવી. ૭. કુદકા લેવા.

૫. બિલાડી

[રાગ—એ તો કેવી નવાઈ જેવી વાત છે.]

બિલ્લી મારી નાની^૧, તે ચાલે છાનીમાની^૨,
એ તો મ્યાઈ, મ્યાઈ, મ્યાઈ, ખૂમો પાડતી^૩. ૧.

દૂધ દેખી દોડે^૪, પ્યાલાં રકાખી ફોડે^૫,
એ તો ચપ ચપ ચપ દૂધ ચાટતી^૬. ૨.

અંધારું હોય જ્યારે^૭, લપાઈને બેસે ત્યારે,^૮
ધીમે પગલે ચાલી^૯ ઝડપે ઉંદરને ઝાલતી^{૧૦}. ૩.

બીજી બિલ્લી આવે, લડાઈ ખૂબ મચાવે^{૧૧},
એ તો વાઈ સુરે ધરને ગજવતી^{૧૨}. ૪.

S. T. Yagnik.

ટીપ—બિલાડીનો નમુનો કે ચિત્ર.

૧. જે હાથથી નાનાપણાનો ભાવ. ૨. છાનાંમાનાં ચાલવાનો ભાવ.
૩. બિલાડીના વાસ્તવિક અવાજનો ભાવ. ૪. દોડવાનો ભાવ. ૫. ફોડતાં
હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૬. ચાટતી હોય તેવો દેખાવ ફરી ગાલું. ૭.
આંખોને જે હાથથી ઢાંકી અંધારાનો ભાવ. ૮. લપાઈને બેસવાનો ભાવ.
૯. ધીમે ચાલવાનો ભાવ. ૧૦. ઝડપ મારીને ઝાલવાનો ભાવ. ૧૧. જે
બિલ્લી લડતી હોય તેમ બળે બાળકે સામસામાં ફરી હાથથી દેખાવ
કરવો, ૧૨. ‘વાઈ’નો વાસ્તવિક અવાજ.

ગીત - ૨

૬. બગીચામાંનાં ફુલડાં

[રાગ—મારું વતન]

મારે બગીચે ખીલ્યાં ફુલડાં અપાર^૧. ટેક.

નાની મોટી જતનાં, જુદા જુદા રંગનાં^૨,
વાયુની લેગરથી ડોલતાં અપાર^૩.

મારે બગીચે ૦ ૧.

વીણી ચૂંટીને છાબજ ભરશું^૪,
માથે ઉપાડી લઈ જઈશું ઘેર^૫.

મારે બગીચે ૦ ૨.

સોય દોરો લઈને, માળા પરોવશું^૬,
પહેરાવી બાળને^૭ રીઝશું અપાર^૮.

મારે બગીચે ૦ ૩.

S. T. Yagnik.

ટીપ—બગીચામાં પુષ્કળ ફૂલ ખીલ્યાં હોય ત્યાં.

૧. હાથથી બગીચો અને ફુલડાં જતાવવાનો ભાવ. ૨. જુદાં જુદાં ફૂલો તરફ આંગળી કરતાં જવાનો ભાવ. ૩. બેડ તરફ માથું ડોલાવવાનો ભાવ. ૪. ચૂંટતાં હોય ને છાબમાં ભરતાં હોય તેવો ભાવ. ૫. માથે ઉપાડીને જતાં હોય તેવો હાથથી દેખાવ. ૬. પરોવતાં હોય તેવો ભાવ. ૭. બીજા બાળકને પહેરાવતાં હોય તેવો ભાવ. ૮. તાળી પાડી કુદીને ગાવાનો ભાવ.

૭. ઉંદરડી

[રાગ—મગ્ગની ખિસકોલી]

તું અહીંઆં ખાવા આવ^૧, રૂપાળી ઉંદરડી.
 હું રાખું તુજ પર ભાવ^૨, રૂપાળી ઉંદરડી.
 નવ બીહીશ મુજથી આજ^૩, રૂપાળી ઉંદરડી.
 આ કેવું સુંદર ખાજ^૪, રૂપાળી ઉંદરડી.
 ધીમે ધીમે આવ રે અહીં^૫, રૂપાળી ઉંદરડી.
 હું જાઉં દૂરજ તહીં^૬, રૂપાળી ઉંદરડી.
 કેવી ઉંચી નીચી થાય^૭, રૂપાળી ઉંદરડી.
 લઈ પોળી નાસી જાય^૮, રૂપાળી ઉંદરડી.

R. P. Anada.

ટીપ—ઉંદરડીનું ચિત્ર કે નમુનો. જમીન પર પોળી.

૧. ખોલાવવાનો હાથથી ભાવ. ૨. હેત બતાવતાં હોય તેમ છાતી પર ડાબો હાથ. ૩. હાથ હલાવીને નહિ બીહવાનો ભાવ. ૪. પોળી તરફ આંગળી. ૫. ધીમે ધીમે ચાલવાનો ને પોળી દેખાડવાનો ભાવ. ૬. પાછાં ખસીને પાછળ દૂરની જગા બતાવવી. ૭. આવતી હોય તેવા ભાવ ને પોળીની જગા તરફ આંગળી. ૮. લઈને નાસી જતી હોય તેવા ભાવ.

૮. ભાઈઓ અને બેનો

[રાગ—નીતમાળાના મનોહર મણુકા]

આવોને ભાઈઓ, આવોને બેનો^૧,
આનંદનાં ગીત ગાઈએ જ રે.... ૨૬.

રોજ સવારે વહેતાં ઉઠીને,
પ્રભુનું ભજન કરીએ જ રે^૨, આવોને૦ ૧.

પછી આપણ સૌ શીખવા બેસીએ,
ચોપડી, પાટી, પેન લઈને^૩. આવોને૦ ૨.

પાઠ પુરા કરી સાથે રે જમીએ,
રોટલી, શાક ને દૂધ લઈને^૪. આવોને૦ ૩.

હવે ચાલો સૌ શાળાએ જઈએ^૫,
કરીએ પાઠ સૌ ધ્યાન દઈને^૬. આવોને૦ ૪.

ચાર વાગે ત્યારે છુટાં રે થઈએ,
આનંદથી સૌ ઘેર જઈએ^૭. આવોને૦ ૫.

Ludiaben J.

---

૧. એકબીજાને બોલાવવાનો ભાવ. ૨. બે હાથ જોડીને ભજન કરવાનો ભાવ. ૩. શીખવા બેઠાં હોય તેવો ભાવ. ૪. જમતાં હોય તેવો ભાવ. ૫. શાળાએ જતાં હોય તેમ જોળાદારમાં ચાલવાનો ભાવ. ૬. મોં સામે ડાળા હાથની હથેલી ધરીને વાંચવાનો ભાવ. ૭. ઘેર જતાં હોય તેમ ચાલવાનો ભાવ.

૯. પુતળી

[રાગ—કેવું મળનું મારું, નાનું ગલુડીઉં]

કેવી મળની મારી, નાની પુતલડી^૧ !
નાની પુતલડી, વહાલી પુતલડી^૨,

કેવી મળની મારી, નાની પુતલડી. ૨૩.

હેતે ઝુલાવું^૩, પ્રીતે રમાડું,
છાતીની સાથે ચાંપું પુતલડી^૪,

કેવી મળની મારી, નાની પુતલડી.
નાની પુતલડી૦ ૧.

હેતે નવાડું^૫, પ્રીતે જમાડું^૬,
ખભે રે લઇને ચાલું પુતલડી ,

કેવી મળની મારી, નાની પુતલડી.
નાની પુતલડી૦ ૨.

R. P. Anada.

ટીપ — દરેક બાળકના હાથમાં નાની પુતળી.

૧. રાખા હાથમાં પુતળી રાખી જમણે હાથે બતાવી આશ્ચર્યનો ભાવ.
૨. પુતળીને છાતી પર રાખી વહાલ બતાવવાનો ભાવ. ૩. જે હાથમાં રાખી ઝુલાવવાનો ભાવ. ૪. છાતી પર રાખી ખેડ હાથે ચાંપવાનો ભાવ.
૫. નવાડતાં હોય તેવો ભાવ. ૬. જમાડતાં હોય તેવો ભાવ. ૭. ખભા પર રાખીને ચાલવાની ક્રિયા.

૧૦. વિમાન

[રાગ-ભેટે ઝૂલે છે તલવાર]

ઉંચે ચઢે છે વિમાન^૧,આકાશમાં ઉંચે ચઢે છે^૨. ટેક.જમીન ઉપરથી ગોળ ગોળ ફરતું^૩,

ભમ ભમ કરતું જાય, આકાશમાં ૧.

આકાશમાં ચઢતાં ફુદડી ફરતું^૪,નાનું નાનું થતું જાય^૫, આકાશમાં ૨.આકાશમાં દોટ સીધી સીધી મૂકતું^૬,મોટાં મોટાં શહેરે જાય^૭, આકાશમાં ૩.બાળક તેને જોઈ આમતેમ ફૂદતું^૮.સાથે સાથે દોડતું જાય^૯, આકાશમાં ૪.બાળક આનંદથી ખૂબ ખૂબ હસતું^{૧૦},

વિમાન વિમાન કરતું જાય, આકાશમાં ૫.

Karunaben R.

ટીપ—વિમાનનો નમુનો કે ચિત્ર.

૧. વિમાન તરફ આંગળી. ૨. આકાશ તરફ આંગળી ૩. ગોળ ગોળ ફરવાનો ભાવ. ૪. ફુદડી ફરવાનો ભાવ. ૫. બે હાથથી નાના નાના થવાનો ભાવ. ૬. દોટ મૂકીને ગાવું. ૭. મોટાં મોટાં શહેર બતાવવાનો આંગળીથી ભાવ. ૮. આમ તેમ ફૂદવાનો ભાવ. ૯. ઉંચે જોઈને દોડવાનો ભાવ. ૧૦. હસીને બે હાથે તાળી પાડવી.

૧૧. જુઘની માળ

[રાગ—મોગરાની માળ]

જુઘની માળ, મારી જુઘની માળ^૧,
કંઠે શોભે કેવી જુઘની માળ. ટેક.

ફૂલ છે નાનું, અતિ રૂપાળું^૨,
શ્વેત રંગધારી સુગંધીવાળું^૩. જુઘની૦ ૧.

નાજીક નાની, પાંખડી સારી^૪,
પણ છે સુગંધ કેવી રે ભારી^૫. જુઘની૦ ૨.

નાનુ છતાં પણ, મોહ ત્રિપજવે^૬,
કંઠે રે આવી દિલને ભાવે^૭. જુઘની૦ ૩.

વહાણારે ફૂલડા, દિલ ખુશ મારું^૮,
સુગંધ તારા જેવી હું ધારું^૯. જુઘની૦ ૪.

R. P. Anada.

ટીપ—દરેક બાળકના કંઠમાં જુઘનાં ફૂલોની માળા.

૧. જુઘની માળાને બતાવતાં હોય તેવો ભાવ. ૨. હાથથી નાનાં ફૂલોનો ભાવ. ૩. સૂંધવાનો ભાવ. ૪. પાંખડીઓ બતાવતાં હોય તેવો ભાવ. ૫. સૂંધવાનો ભાવ. ૬. નાનાપણાનો ભાવ. ૭. દિલને ગમતું હોય તેવો ભાવ. ૮. ફૂલને બતાવી દિલની ખુશાલીનો ભાવ. ૯. પોતાને બતાવતાં હોય તેવો ભાવ.

૧૨. માનું હેત

[રાગ-વિસરં નહિ પ્રભુનામ]

હેતનું માપ ન થાય^૧,
માડી તારા, હેતનું માપ ન થાય. ટેક.

દ્વધ પોતાનું પ્રીતે ધવડાવી^૨,
ઉપર સારં સારં ખવડાવી^૩,
હૈયું કેવું હરખાય^૪ ! માડી તારાં ૧.

માંદગી આવે મને રે જ્યારે^૫,
દુઃખી બને છે કેવી તું ત્યારે^૬,
મુખ કેવું કરમાય^૭ ! માડી તારાં ૨.

સુખવૈભવને બાબુએ મૂકે^૮,
ઉછેરવામાં લેશ નવ ચૂકે^૯,
કષ્ટ ગણે ન કદાચ^{૧૦}. માડી તારાં ૩.

R. P. Anada.

૧. માપ નથી થતું એવું બતાવવાનો ભાવ. ૨. ધવડાવતી વખતે બાળકને રાખવામાં આવે છે તેવો હાથથી ભાવ. ૩. ખવડાવવાનો ભાવ. ૪. હૈયા ઉપર હાથ. ૫. કપાળ પર હાથ રાખી માંદાંનો ભાવ. ૬. માથું નમાવી દુઃખી હોય તેવો ભાવ. ૭. અંગુઠો ને મધ્યમ આંગળી એ ગાલ ઉપર. ૮. બાબુએ મૂકતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૯ નહિ ચૂકવાનો ભાવ. ૧૦ કષ્ટ બતાવવા ડાબો હાથ પેટ પર અને જમણે હાથે નકાર સૂચક ભાવ.

૧૩. ઘોર

[રાગ—કયાં રમી આવ્યા ?]

કેવાં મળનાં દેખાય,^૧
ઘોર આ^૨, કેવાં મળનાં. ટેક.

ટાઢ ખૂબ આવતાં^૩, ઘોર બહુ પાકતાં^૪,
ખાંતે ખાવાનું મન થાય^૫.
ઘોર આ, કેવાં મળનાં. ૧.

પત્થરો ફેંકતાં^૬, ઘોર નીચે આવતાં^૭,
ખાંતે ખીસાંમાં ભરાય^૮.
ઘોર આ, કેવાં મળનાં. ૨.

ખીસાં ભરાતાં, ઘેર દોડી આવતાં^૯,
ઘોરની દહાણી કરાય^{૧૦}.
ઘોર આ, કેવાં મળનાં. ૩.

S. T. Yagnik.

ટીપ—ઘોરડીનું ચિત્ર ને તે ઉપર પાકેલાં ઘોર.

૧. આશ્ચર્યનો ભાવ. ૨. ઘોર બતાવતાં હોય તેવો ભાવ. ૩. ટાઢને વખતે જે હાથે શરીર દાખતાં હોય તેવો ભાવ. ૪. ઘોર તરફ આંગળી. ૫. મોં પર આંગળી. ૬. પત્થર ફેંકતાં હોય તેવો ભાવ. ૭. નીચે પડતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૮. લઈને ખીસાંમાં ભરતાં હોય તેવો ભાવ. ૯. જે ખીસાં ઉપર જે હાથ રાખેલા હોય તેવા ભાવ સાથે દોડીને આવું. ૧૦. ખીસાંમાંથી લઈ લઈને ખીજતને આવતાં હોય તેવો ભાવ.

૧૪. મોર

[રાગ—પાય પડી પ્રભુ વંદન કરીએ.]

મોર, આવી તમે થનગન નાચો^૧

આંખો સોએ* સજ થનગન નાચો. ટેક.

ઉડી રે આંખેથી નીચે બેસો^૭.ટેંદુક કરીને^૮ થનગન નાચો. મોર૦ ૧.નાચ રે તમારો ગમતો અમને^૨,આનંદી દિલડે થનગન નાચો.^૩ મોર૦ ૨.અમને રે જોઈ નાસો તમો^૪,છુપાઈ જોતાં^૫ થનગન નાચો. મોર૦ ૩.વાહ રે પગને રાખી ઉંચો^૬,

રાજ મનડે થનગન નાચો. મોર૦ ૪.

Karunaben R.

ટીપ—આંખા ઉપર મોરનાં ચિત્રો.

૧. થનગન નાચતાં હોય તેવો ભાવ. ૨. જમણો હાથ દિલ પર રાખવાનો ભાવ. ૩. થનગન નાચવાનો ભાવ. ૪. નાસતા હોય તેવો ભાવ. ૫. છુપાઈને જોતાં હોય તેવો ભાવ. ૬. એક પગ ઉંચો રાખીને ગાવાનો ભાવ. ૭. નીચે ખોલાવવાનો હાથથી ભાવ. ૮. 'ટેંદુક'નો વાસ્તવિક અવાજ.

* એવું કહેવાય છે કે મોરની કળામાંના આંખો જેવા ચાંદલા લગભગ સો [૧૦૦] જેટલા હોય છે.

૧૫. પતંગિયાં

પતંગિયાં, આવો^૧, પચરંગી રંગનાં,
આપણે બાગમાં, આનંદે ઉડીએ^૨; ૨૬.

એક પર બેસી^૩, મધને ચૂસી,
બીજાં ફૂલ પર આનંદે જોઈએ^૪. પતંગિયાં ૧.

બાળક નાનાં, આવે પકડવા^૫,
ફરફર કરતાં ઉડી શું જાઓ^૬ ! પતંગિયાં ૨.

આપણુ સંગે, પ્રેમથી રમીએ^૭,
બાળને જોઈને ડરી શું જાઓ^૮ ! પતંગિયાં ૩.

અહા પતંગિયાં, પ્રેમનાં પંથી^૯,
કેવી રૂપાળી જાત તમારી ! પતંગિયાં ૪.

બાળ અમે સૌ, નાનાં પતંગિયાં^{૧૦},
ઉડીને આવો પાસ અમારી. પતંગિયાં ૫.

Ruhammahben S.

ટીપ—બાગમાં ફૂલના છોટ પર ઘણાં પતંગિયાં ઉડતાં હોય ત્યાં.
૧. હાથથી બોલાવવાનો ભાવ. ૨. ઉડવાનો ભાવ. ૩-૪ બેસવાનો,
ઉઠવાનો ને ચાલવાનો ભાવ. ૫. પકડવાનો ભાવ. ૬. ઉડવાનો ભાવ. ૭.
એક બીજાંના હાથ પકડવાનો ભાવ. ૮. આશ્ચર્યનો ભાવ. ૯. એક
બીજાંના બાજુ પર હાથ મૂકવા. ૧૦. બધાં બાળકોએ બાળાકારમાં ભેગાં
થઈ ગાલું અને પતંગિયાંને બોલાવતાં હોય તેવો ભાવ.

૧૬. દેડકાં

છોકરાં, છોકરાં, સૌએ આજ,
આલો દેડકાં બનીએ આજ^૧. ટેક.

ટ્રાં ટ્રાં ટ્રાં ટ્રાં વઢીએ આજ^૨,
તળાવ માંહે કરીએ રાજ. છોકરાં ૧.

ઠપ ઠપ ઠપ ઠપ ઠેકો આમ,^૩
જપ જપ જપ જપ ફૂદો આમ. છોકરાં ૨.

તળાવ માંહે તરીએ આમ^૪,
હાવાયીએ હાથો તમામ. છોકરાં ૩.

નાસો નાસો આંચો બગ^૫,
પકડી જશે કોઈને ઠગ. છોકરાં ૪.

ગયો ગયો એ આપણો ભય^૬,
બહાર નીકળો વઢીએ જય. છોકરાં ૫.

R. P. Anada.

ટીપ—બધાં છોકરાં દેડકાં થાય એક મોટું છોકરું બગલો બને.

૧. દેડકાંની પેટે બેસવું. ૨. ટ્રાં ટ્રાં કરીને ગાવું. ૩. ઠપ ઠપ અવાજ થાય તેમ ઠેકીને અને ફૂદીને ગાવું. ૪. તરતાં હોય તેવો દેખાવ બે હાથે કરવો. ૫. બગલો બનેલું બાળક છાનુંમાનું આવવા લાગે તે તરફ ભેદને ગાવું અને નાસી જવાનો ભાવ કરવો. ૬. બગલો પાછા જવાનો દેખાવ કરે અને બધાં બાળકો પોતાની જગ્યાએ પાછાં આવે અને તે જતો હોય તેવો દેખાવ કરતાં આવે.

૧૭. નાની બેનને નોતરું

[રાગ—મોરલીમાં ગાયું એવું શું તે કનૈયા]

નાની ઓ બેની^૧, મારી બેને આ કેરી^૨,

બેને આ કેરી બેની, લહેરથી લટકતી. નાની૦ ૧.

કાચી કેરીની બેની, ચટણી વટાવું^૩,ચટણી વટાવી બેની, સ્વાદથી ચખાડું^૪. નાની૦ ૨.શાખ પડે કેરી વેડીએ વેડાવું^૫,વેડીએ વેડાવી બેની વખારે ભરાવું^૬. નાની૦ ૩.વખારે ભરાવી બેની એને પકાવું^૭,એને પકાવી રસ રોટલી કરાવું^૮. નાની૦ ૪.રસ રોટલી કરાવી પછી તને તેડાવું^૯,તને તેડાવી બેની હરખે જમાડું^{૧૦}. નાની૦ ૫.

Ruthben K.

ટીપ—આંબાનું ચિત્ર ને તે પર કેરીઓ. બાજુ પર નાની બેનનું ચિત્ર.

૧. બેન તરફ આંગળી. ૨. કેરી ખતાવવાનો ભાવ. ૩. ચટણી વાટતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૪. હાથથી લઈને ચખાડતાં હોય તેવો ભાવ. ૫. વેડતાં હોય તેવો ભાવ. ૬. હાથથી ભરતાં હોય તેવો ભાવ. ૭. હાથથી ઢાંકવાનો ભાવ. ૮. રસ કાઢતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૯. તેડાવવાનો ભાવ. ૧૦. જમાડતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ.

૧૮. પતંગ

[રાગ—કેવાં મજનનાં દેખાય]

કેવો મજનો સોહાય,

પતંગ આ, કેવો મજનો^૧. ટેક.જુદા જુદા રંગનો, કેવા સારા ઘાટનો^૨,

દૂમતાથી શોભતો થાય, પતંગ આ૦ ૧.

પ્રીતે ઉડાડું^૩, ઉંચે ચગાવું^૪,હયામાં હર્ષ ન માય^૫, પતંગ આ૦ ૨.ઘડીક નીચે આવતો^૬, ઘડીક ઉંચે ઉડતો^૭,ઘડીકમાં ઝોલાં ખાય^૮, પતંગ આ૦ ૩.ઉંચે ઉંચે ઉડતો^૯, પવન સંગે ખેલતો,આકાશે દોડતો^{૧૦} જાય, પતંગ આ૦ ૪.હાથમાંથી નાસતો^{૧૧}, નાનો નાનો ભાગતો^{૧૨},જેઈ મારૂં દિલ હરખાય^{૧૩}, પતંગ આ૦ ૫.

Abigaelben B.

ટીપ—પતંગ કે ચિત્ર.

૧. પતંગ તરફ આંગળી કરી આશ્ચર્યનો ભાવ. ૨. આંગળીથી જુદા જુદાનો ભાવ. ૩-૪ ઉડાડતાં હોય તેવો ભાવ. ૫. હંચા પર હાથ. ૬-૭ નીચે આવવાનો ને ઉંચે જવાનો ભાવ. ૮. ઝોલાં ખાવાનો ભાવ. ૯. ઉંચે ઉંચે ઉડવાનો ભાવ. ૧૦. દોડ્યા જવાનો ભાવ. ૧૧. નાસવાનો ભાવ. ૧૨. નાનાપણનો ભાવ. ૧૩. દિલ પર હાથ મૂકવાનો ભાવ.

૧૯. ઠંડી

[રાગ—ભારતના ભડવીર દુલારા]

ઉત્તર દિશથી ઠંડી આવે^૧, કંપાવે કાયા^૨,
અમારી, કંપાવે કાયા. — ટેક.

દિવસ ચઢે^૩ બાળક ના જગે^૪,
ઊઠી ઝટપટ ચા દૂધ માગે,
જલદી જડાં કપડાં પહેરે^૫, થથરાટી થાયે^૬,
તથાપિ, થથરાટી થાયે.
અમારી, કંપાવે કાયા. ૧.

બેસે બાળક સગડી કરતાં^૭,
બાળતણુ નાખી તાપણી કરતાં^૮,
લાંબા હાથ કરી ત્યાં તાપે^૯, જરીએ ના ઉઠતાં^{૧૦},
તહીંથી, જરીએ ના ઉઠતાં.
અમારી, કંપાવે કાયા. ૨.

S. T. Yagnik.

ટીપ—વર્ગ વચ્ચે સગડી.

૧. ઉત્તરદિશા તરફ આંગળી. ૨. કાયા કંપતી હોય તેવો ભાવ.
૩. સુરજ ઉઠ્યો ચઢતો હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૪. નકારનો ભાવ.
૫. કપડાં પર હાથ. ૬. થથરાટીનો ભાવ. ૭. સગડીની આસપાસ
બેસવાનો ભાવ. ૮. સગડીમાં નાખતાં હોય તેવો ભાવ. ૯. તાપતાં
હોય તેવો ભાવ. ૧૦. નકારપણાનો ભાવ.

૨૦. ખિસકોલી અને દેડકો

[રાગ—રંગીલી વાછરડી]

એક તળાવ પાસે રહેતી, નાનુકડી ખિસકોલી^૧.
 એ તો મીઠી વાતો કહેતી^૨, રસિકડી ,, ૧.
 થઈ દોસ્તી દેડકા સાથે^૩, નાનુકડી ,,
 ચાલ્યાં ફરવા તે સંગાથે^૪, રસિકડી ,, ૨.
 એક ખજૂરી પાસ બેઠે આબ્યાં^૫, નાનુકડી ,,
 તેનાં ફળ બહુ બેઠિને ભાબ્યાં^૬, રસિકડી ,, ૩.
 ગયાં ટોચ પર બેઠે સાથે^૭, નાનુકડી ,,
 ખાવા ભાગ્યાં ફળો હાથે^૮, રસિકડી ,, ૪.
 કહે ખિસકોલી સુણો વાત^૯, નાનુકડી ,,
 નવ કુદકો ભરશે ભ્રાત^{૧૦}, રસિકડી ,, ૫.
 પણ દેડકો વાત નવ માની^{૧૧}, નાનુકડી ,,
 પડ્યા ભોંય ને થઈ જીવહાનિ^{૧૨}, એકલડી ,, ૬.

R. P. Anada.

ટીપ—તળાવ, ખિસકોલી અને દેડકાનું ચિત્ર.

૧. ખિસકોલી તરફ આંગળી. ૨. પડખેના બાળકના કાન તરફ મોં કરીને ગાવું. ૩. દેડકા તરફ આંગળી. ૪. બીજા બાળકનો હાથ પકડવો. ૫. જરા ચાલવું ને ઉભા રહેવું. ૬. મોં પર ડાબો હાથ. ૭. ચઢવાનો ભાવ હાથથી. ૮. ફળો ખાતાં હોય તેવો ભાવ. ૯. પડખેના બાળકના કાન તરફ મોં કરીને સૂચના કરતાં હોય તેમ ગાવું. ૧૦-૧૧ નકારપણાનો ભાવ. ૧૨. કુદકો ભરી ભોંય પર પડી જવાનો ભાવ.

૨૧. નાનો બગીચો

[રાગ—શીવ નમાવી પ્રભુ વંદન કરીએ.]

મારે આંગણીએ નાનો બગીચો^૧.

નાનુક છોડ ને નવી નવી કળીઓ^૨. ટેક.

કળીઓ ખીલી બને સુંદર ફુલડાં^૩,

લક્ષ્યાય રમવાને નાનાં બાળકડાં^૪. મારે૦ ૧.

ફૂલ પર ભમતા ભમરા કાળા^૫,

સોનેરી રંગે લાગે રૂપાળા. મારે૦ ૨.

ઉડતાં ચિત્રવિચિત્ર પતંગિયાં^૬,

ભાતભાતના રંગથી રંગિયાં. મારે૦ ૩.

કાઢીને બાગમાંથી કચરું ને કાંટા^૭.

ફરીશું ફરતા સૌ અમે આંટા^૮. મારે૦ ૪.

ખોખલે ખોખલે પાણિડાં પાઈશું^૯,

બાગનાં ફૂલ અમે હાંસથી લઈશું. મારે૦ ૫.

Ludiaben J.

ટીપ—બગીચામાં અથવા બાળકોની આગળ કા. પા. પર બગીચાનું ચિત્ર.

૧. બગીચો બતાવવાનો ભાવ. ૨. નાના છોડ અને કળીઓ બતાવવાનો ભાવ. ૩. ખીલેલાં ફુલડાંનો હાથથી દેખાવ. ૪. નાનાં બાળકોને બતાવતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૫. ભમરા તરફ આંગળી. ૬. પતંગિયાં તરફ આંગળી. ૭. કચરું અને કાંટા કાઢતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ. ૮. ગોળાકારમાં ફરીને ગાવું. ૯. ખોખાથી પાણી પાતાં હોય તેવો ભાવ. ૧૦. ફૂલ વીણતાં હોય તેવો હાથથી ભાવ.

૨૨. નિશાળ

[રાગ — બાજસો, કેવો રૂપાળો]

કેવી મજની દેખાય, નિશાળ મારી, કેવી મજની^૧.

દેખાવે રૂડી^૨, શણગારે પુરી^૩,
જોઈ મારું દિલ હરખાય^૪, નિશાળ મારી૦ ૧.

બાગમાં ફૂલડાં^૫, ખીલ્યાં રસિકડાં^૬,
શોભામાં વધતી જાય^૭, નિશાળ મારી૦ ૨.

ઝટ ઝટ આણું^૮, પોથીપાટી લાણું,
ભણતર રડું ભણાય, નિશાળ મારી૦ ૩.

સારું સારું લખતાં^૯, ચિત્ર સુંદર દોરતાં,
આનંદ ઉર નવ માય^{૧૦}, નિશાળ મારી૦ ૪.

વા'લી વા'લી લાગતી^{૧૧}, હામ હૈયે આપતી,
ઘેર જવા મનડું ન થાય^{૧૨}, નિશાળ મારી૦ ૫.

R. P. Anada.

૧. આશ્ચર્યનો ભાવ. ૨. છત તરફ આંગળી ૩. ભીંત પરનાં ચિત્રો તરફ આંગળી. ૪. ડાબો હાથ દિલ પર. ૫. બાગનાં ફૂલ તરફ આંગળી. ૬. ખીલેલાં ફૂલોનો ખેડ હાથે દેખાવ. ૭. જે હાથે આશ્ચર્યનો દેખાવ. ૮. ગોળાકારમાં ઝટ ઝટ ચાલવાનો ભાવ. ૯. લખતાં હોય તેવો ભાવ. ૧૦. ડાબો હાથ ઉર પર. ૧૧. ખેડ હાથ દિલ પર. ૧૨. નકારપણનો ભાવ.

૨૩. વરસાદની મળ

[રાગ—ઉત્તર દિશથી હંડી આવે.]

ઝરમર ઝરમર વાદળી વરસે^૧, ભિજયે તનડું,
અમારું, ભિજયે તનડું^૨. ટેક.

જળ, જળ, જળ, સન્નળે પથરાતું^૩,
દેખી બાળક થનગન થાતું^૪,
દોડે રમવા ટોળે વળીને^૫, ફુદડીઓ ફરતું^૬,
બહુ ત્યાં, ફુદડીઓ ફરતું.
અમારું ભિજયે તનડું. ૧.

જળના ખોબા બાળક ભરતાં^૭,
છાંટે એકબીજા પર રમતાં^૮,
છબ, છબ, છબ, પગલાં પાડે^૯, લપસે ત્યાં રમતાં^{૧૦},
ઉમંગે, લપસે ત્યાં રમતાં.
અમારું ભિજયે તનડું. ૨.

S. T. Yagnik.

૧. વાદળી તરફ જોઈને ધીમે ધીમે વરસતી હોય તેવો બે હાથથી ભાવ. ૨. શરીર પર બેઠે હાથ ફેરવવા. ૩. જમણા હાથની આંગળી ચોતરફ ફેરવવી. ૪. થનગનાટનો ભાવ. ૫. દોડીને ટોળે વળતું. ૬. ફુદડીઓ ફરવાનો ભાવ. ૭. બે હાથથી પાણીના ખોબા ભરવાનો ભાવ. ૮. એકબીજાને છાંટતાં હોય તેવો ભાવ. ૯. પાણીમાં છબ છબ કરતાં હોય તેવો ભાવ. ૧૦. લપસતાં હોય તેવો ભાવ.

૨૪. બા

[રાગ -- બિલ્લી મારી નાની]

બા વહાલી મારી, લે સંભાળ કેવી સારી^૧,
જેઈ તેને, હૈયું અતિ હરખાય છે^૨. ૨૩.

ખાવા માગું જ્યારે, પિરસે પ્રીતે ત્યારે^૩,
સારી વાની, આપી ખૂશ થાય છે^૪. બા૦ ૧.

બિમાર થાઉં જ્યારે, ચિંતાતુર થાયે ત્યારે^૫,
દિલથી કેવી, એ તો ગભરાય છે^૬. બા૦ ૨.

મેલાં દેખાય જ્યારે, બદલાવે કપડાં ત્યારે^૭,
ચોકખાં અંગો, મારાં એ તો ચહાય છે^૮. બા૦ ૩.

નિશાળે જાઉં જ્યારે, દે વિદાય મીઠી ત્યારે^૯,
મનથી કેવી, રાજ એ તો થાય છે^{૧૦}. બા૦ ૪.

ઘેર જાઉં છું જ્યારે, કેવી બાથ લે છે ત્યારે^{૧૧},
મોટી પ્રીતિ, એ માતની જણાય છે^{૧૨}. બા૦ ૫.

Ludiaben J.

---

૧. બે હાથથી આશ્ચર્યનો ભાવ. ૨. ડાબો હાથ હૈયા પર. ૩. પિરસવાનો બે હાથથી ભાવ. ૪. આશ્ચર્યનો ભાવ. ૫. લમણા પર બે હાથ ને ચિંતાતુર થવાનો દેખાવ. ૬. ડાબો હાથ દિલ પર. ૭. કપડાં પર બેઉ હાથ. ૮. શરીર પર હાથ. ૯. ચાલીને નિશાળે જવાનો ભાવ. ૧૦. ડાબો હાથ છાતી પર. ૧૧. બાથમાં લેવાનો ભાવ. ૧૨. મોટાપણું બતાવવા બેઉ હાથ પહોળા કરવા.

૨૫. સસલો

[રાગ—અમે તો, સુરજના છડીદાર]

બેની મને, શશ પર પ્રીતિ સારી^૧. ટેક.
નાજુક નમણું અંગ રૂપાણું^૨, શી ક્રીક્રી કામણુગારી^૩,
લાંબા લાંબા પગથી એ તો^૪, ભરતો કુદકા ભારી^૫.

બેની મને, શશ પર પ્રીતિ સારી. ૧.

મોટા મોટા કાને એ તો^૬, સુણતો વાતો સારી^૭,
છટક દધને છટકી જતો^૮, છેતરતો શિકારી.

બેની મને, શશ પર પ્રીતિ સારી. ૨.

આંખ મિચીને લપાઈ જતો^૯, ઘેરાં તૂલમાં હારી,
ભોળા દિલનો એ છે કેવો^{૧૦}, શી એની બલિહારી.

બેની મને, શશ પર પ્રીતિ સારી. ૩.

R. P. Anada.

ટીપ—સસલાનો નમુનો કે ચિત્ર.

૧. સસલા તરફ આંગળી. ૨. નાજુકપણું બતાવી શરીર પર બેઠે હાથ ફેરવવા. ૩. આંખની ક્રીક્રીઓ પર આંગળીઓ. ૪. પગ પર હાથ ફેરવવા. ૫. કુદકા ભરવાનો ભાવ. ૬. બેઠે હાથ વડે માથા ઉપર મોટા કાનનો દેખાવ. ૭. વાત સાંભળતાં હોઈએ તેવો ભાવ. ૮. છટકી જવાનો ભાવ. ૯. આંખો મિચીને લપાઈને બેસવાનો ભાવ. ૧૦. દિલ પર હાથ મૂકવાનો ભાવ.

૨૬. ગુલાબ

[રખીઆં અંધાવો ભઘઆ, ઐ દાળ.]

ગુલાબ ફૂલ બહુ શોભે^૧,
દેખી મનમાં આનંદ થાયે^૨,
સુંદર કેવું લાગે^૩! ગુલાબ ફૂલ૦ ૧.

રંગે ગુલાબી બહુ શોભે^૪,
પાંખડીઓ સુંદર શી લાગે^૫!
ખિલખિલ કેવું હસતું^૬! ગુલાબ ફૂલ૦ ૨.

લીલાં પાનોમાં રહે નાચી^૭,
પવનની લે'રોમાં રાચી^૮,
ડોલે મહીં તે કેવું^૯! ગુલાબ ફૂલ૦ ૩

કાંટા વાગે કોઈ ને લેતું^{૧૦},
પણ વાસ મધુરી તે દેતું^{૧૧},
જઘ પાસ તેને લઘએ^{૧૨}. ગુલાબ ફૂલ૦ ૪.

Rubammahben S.

ટીપ—ગુલાબનું ફૂલ, નમુનો કે ચિત્ર.

૧. ફૂલ તરફ આંગળી. ૨. ડાબો હાથ દિલ પર. ૩. બે હાથથી આશ્ચર્યનો ભાવ. ૪. ગુલાબ તરફ આંગળી. ૫. પાંખડીઓ બતાવવાનો ભાવ. ૬. આશ્ચર્યનો ભાવ. ૭. નાચવાનો ભાવ. ૮. ડોલવાનો ભાવ. ૯. કુદવાનો ભાવ. ૧૦. ડાબા હાથમાં જમણે હાથે કાંટા વાગતા હોય તેવો ભાવ. ૧૧. સૂંઘવાનો ભાવ. ૧૨. જરા આગળ ચાલી લેતાં હોઈએ તેવો ભાવ.

૨૭. મયૂરનાં જૂથ

[રાગ—ઉત્તર દિશથી ઠંડી આવે.]

જૂથ મયૂરનાં જુઓ આવે^૧, થનકારા કરતાં^૨,
 અજાયબ, થનકારા કરતાં. ટેક
 મેઘઘટા આકાશે થાયે^૩,
 ગડગડાટ જ્યારે સંભળાયે^૪,
 વિજળીના ઝબકારા જોતાં^૫, જૂથ કેવાં ઉભરાતાં^૬,
 અહાહા! જૂથ કેવાં ઉભરાતાં! અજાયબ ૧
 પીછાં ઉંચાં લઈને સર્વે^૭.
 હરખે નાયે કેવાં ગર્વે^૮,
 ટેહુક ટેહુક ટહુકો કરીને, દિલ સૌનાં હરતાં,^૯
 અહાહા! દિલ સૌનાં હરતાં. અજાયબ ૨.
 કલગી એની સુંદર કેવી^{૧૦}!
 રાજમુકુટની શોભા જોવી.
 ગરદન કેરા રંગો નિરખી^{૧૧}, મન સૌનાં હરતાં^{૧૨},
 અહાહા! મન સૌનાં હરતાં. અજાયબ ૩.

R. P. Anada.

ટીપ—મોરનાં જૂથ કળા કરીને નાચતાં હોય તેવાં ચિત્રો.

૧. મોરનાં જૂથનાં ચિત્રો તરફ હાથ કરીને ગાયું. ૨. થનકારાનો ભાવ. ૩. આકાશ તરફ મેઘઘટા ખતાવતાં હોય તેવો ભાવ. ૪. કાનમાં આંગળી. ૫. આકાશ તરફ વીજળી જોતાં હોય તેવો ભાવ. ૬. મોરનાં જૂથ તરફ આંગળી. ૭. હાથ ઉંચા કરીને પીછાં ઉંચાં કર્યાં હોય તેવો ભાવ. ૮. નાચવાનો ભાવ. ૯. છાતી પર હાથ. ૧૦. માથા પર હાથ ઉથેલી રાખીને કલગીનો ભાવ. ૧૧. ગરદન પર હાથ ફેરવવા. ૧૨. છાતી પર હાથ અને સંતોષનો ભાવ.

૨૮. ઉનાળો

[રાગ — ઉત્તર દિશથી ઠંડી આવે.]

આકાશથી આગ ઝરે છે^૧, ધીકતી બહુ ધરતી^૨,
અતિશે, ધીકતી બહુ ધરતી. ટેક.

પરસેવાનાં ઝરણાં વહેતાં^૩,
જાડાં કપડાં અળગાં કરતાં^૪,
પંખો કરમાં પ્રીતે ધરતાં, લે'રો ખૂબ લેતાં^૫,
પવનની, લે'રો ખૂબ લેતાં. અતિશે૦ ૧.

તાપ થકી આળસ ખૂબ વધતું,
કામ છતાં ઊંઘવું બહુ ગમતું^૬,
છત્રીવિણ નહિ બહાર જવાતું, શીષ પણ બહુ દુખતું^૭,
ઉનાળો, શીષ પણ બહુ દુખતું. અતિશે૦ ૨.

સાંજે ફરવું બગીચે ગમતું^૮,
શરબત પીવાને મન લમતું^૯;
આધસક્રિમ લાગે ખૂબ મધુરો, હૈયું બહુ ઠરતું^{૧૦},
બગીચે, હૈયું બહુ ઠરતું. અતિશે૦ ૩.

S. T. Yagnik.

૧. જે હાથ હલાવી ઝરતી આગનો ભાવ. ૨. ધરતી તરફ આંગળી. ૩. શરીર પર જેહ હાથ ફેરવવા. ૪. કપડાં જાણે અળગાં કરતાં હોય તેવો ભાવ. ૫. પંખાથી પવન નાખતાં હોય તેવો ભાવ. ૬. ડાબા હાથ પર માથું નમાવી ઊંઘવાનો ભાવ. ૭. જે લમણા પર જે હાથ મૂકી માથું દુખવાનો ભાવ. ૮. કુંડાળામાં ચાલી ફરવાનો ભાવ. ૯. જમણા હાથે પીવાનો ભાવ. ૧૦. જમણા હાથ હૃદય પર.

!! દરેક જાતની !!

શાળોપયોગી પાઠ્ય પુસ્તકો,

પ્રાથમિક શાળાના પુસ્તકો,

શાળાને લગતા

દરેક જાતનો સામાન,

અસ્તા ભાવે મળશે.

—અર્થ—

અનંત બુક ડિપો

નંદી, દાકિનરવાલ, અમદાવાદ.

